

RIIGIKOGU KANTSELEI ÕIGUS- JA ANALÜÜSIOSAKOND

Abinõud majanduse toetamiseks COVID-19 kriisist väljumisel valitud Euroopa riikides

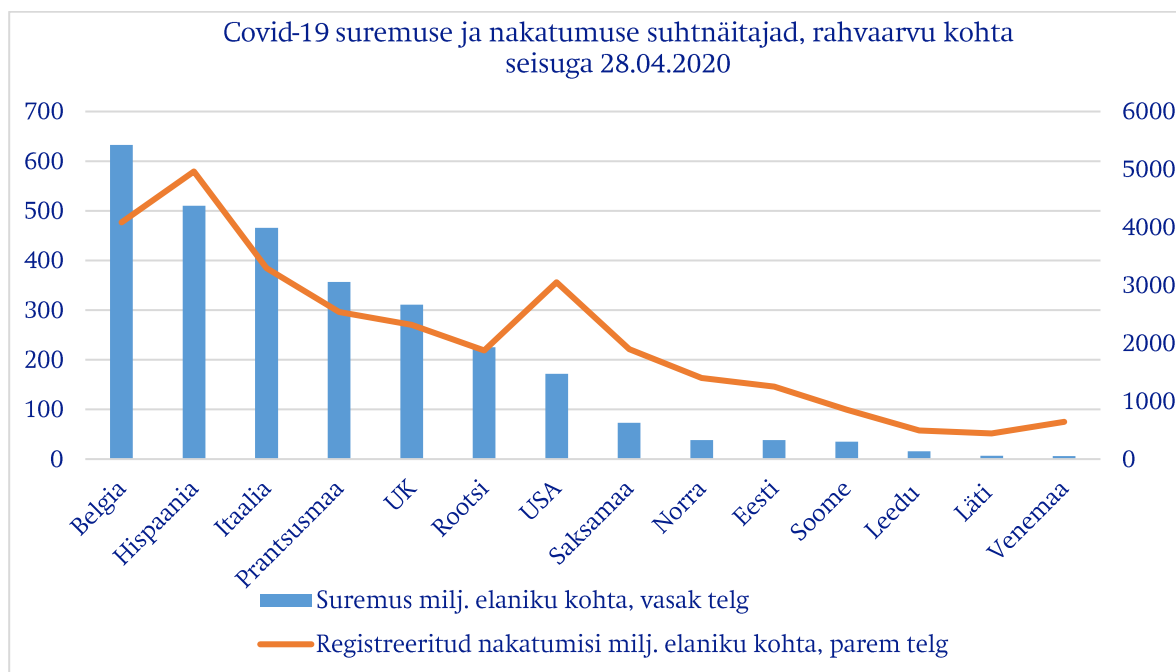
Nr 5

05.05.2020

COVID-19 kriisist väljumisel on valitsuste tegevuste keskpunkti tõusnud üha enam majanduse sulgumisest üle saamine ning kõik riigid püüavad leida selleks mõistlikke lahendusi. Need meetmed on mitme mõtte ja suunaga (sh globaalne mobiilsus ja immigratsioonipoliitika, piiride ja kaubanduse avamine, töökohtade säilitamine ja ostuvõime toetamine, krediidid, laenud, laenupuhkused jm). Käesolev teemaleht püüab anda ülevaate Euroopa riikide valitsuste seni välja pakutud maksupoliitiliste meetmete kujunemisest. Rõhuasetus on seatud meie naaberriikides kavandatud majanduse toetamise abinõudele.

Euroopa riigid on asunud karantiiningimusi lõdvendama. Võetud suund ühiskonna toimimise üldisele avamisele on küll sarnane, kuid riigid asuvad stardipakkudel lähtejoonest hoopis erineval kaugusel ning stardikiiruski on väga ebahühtlane. Selleks, et lihtsal skaalal võrreldavalt hinnata kavandatud ja realiseerimisel olevaid majandusmeetmeid ja programme, annab joonis nr 1 üldise ülevaate suhtarvudes sellest, kuivõrd erineb meist (ja riikide omavahelises kõrvutuses) kvantitatiivselt suuremate riikide ja meie naaberriikide viirusejärgne olukord.

Joonis 1. Covid-19 järgne olukord valitud riikides

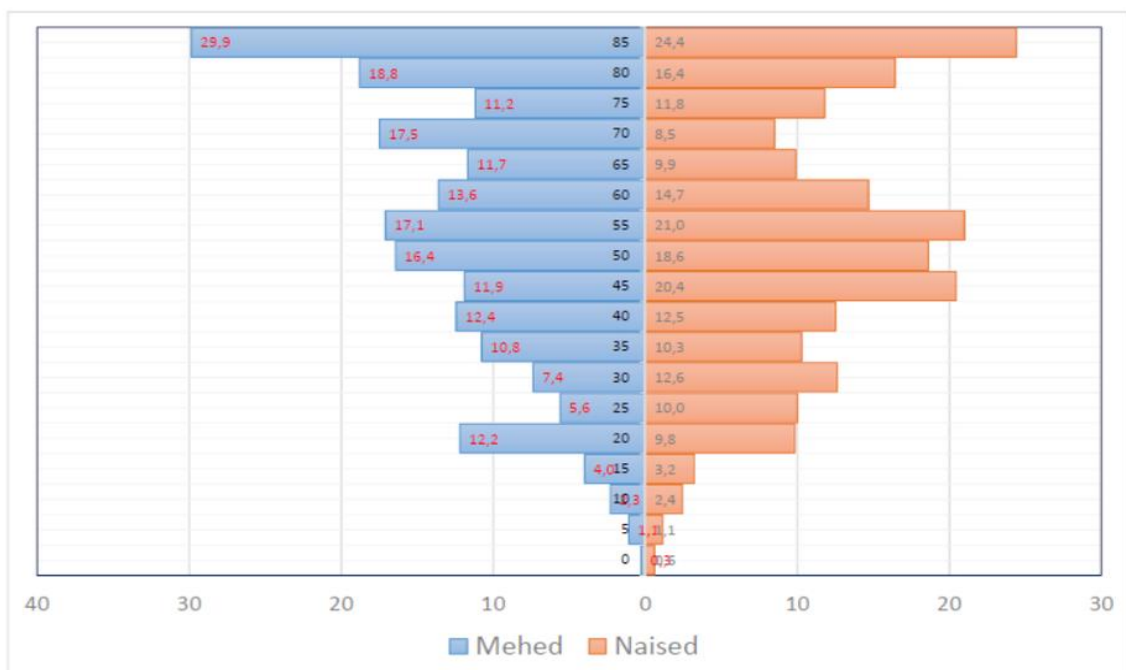
Allikas: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

Suremuse suhtarvude kasutamine toob esile, kuivõrd kvantitatiivselt erinev on olnud viiruse senine suhteline n-ö hind ühiskondadele. Belgia on selles mõttes saanud Euroopas suurima löögi, isegi 30–40% kõrgema suhtarvu näol kui Itaalia ja Hispaania. Registreeritud nakatunute suhtarv annab üldise pildi viiruse leviku seisust, kirjeldades seda, kui tume paistab tulevik. Sealjuures arvestades, et tegelik nakkuskandjate arv on teadlaste arvates ligikaudu 2–3 korda kõrgem registreeritust. Siit nähtub, et teiste riikidega võrreldes ajaliselt kauem kestev haigestumus võib ees oodata esmajoones Hispaaniat ja Ameerika Ühendriike. Rootsi tee leebemate karantiinipiirangute seadmisel on suremusnäitaja keeles andnud seni koguni 3–4 korda kõrgema kordaja kui Baltimaades ja teistes Põhjamaades, kuid samas tervelt kolm korda madalama koefitsiendi kui näiteks Belgias. Venemaa (ja USA hinnangul ka Hiina) suhtenäitajaid ei ole rahvusvahelised organisatsioonid (WHO jt) alati piisavalt usaldusväärsedeks pidanud (100 korda madalamad kui näiteks Belgias). Seda üldist pilti on mõistlik silmas pidada, kui üksikute riikide abimeetmeid kirjeldama asuda.

Eesti riskirühmad

Täpsemalt suunatud riiklikud abimeetmed eeldavad mh võimalikult selget ülevaadet ka Eesti enda rahvastiku riskirühmadest ja nende omavahelistest arvulistest proportsioonidest. Selleks, et nakatunute jaotust õigesti hinnata, on Tallinna Ülikooli demograafid koostöös Eesti Panga ja Terviseametiga erinevaid soo- ja vanuserühmi omavahel võrrelnud. Võrdlemiseks tuli nakatunute absoluutarvud esitada igas viieaastas vanuserühmas 10 000 inimese kohta (vt joonis nr 2).

Joonis 2. Haigestunute vanus-sookordajad 10 000 elaniku kohta Eestis (17.04.2020 seisuga)

Allikas: Terviseamet, Demograafikeskuse blogi

Näiteks koolide avamise puhul on hea teada, et poiste/meeste osas on gümnaasiumiõpilaste haigestumus enam kui kaks korda madalam kui üliõpilastel. See ilming võib aga olla seotud mõne üksiku puhanguga kõrgkoolides. Hõive säilitamise meetmete kavandamisel saab rääkida aga 50-ndates aastates inimeste kõrgemast riskist haigestuda võrreldes kümme aastat vanemate pensionile siirduvate töötajatega.

Karantiini majanduslik mõju

OECD on esitanud võrdleva hinnangu, kui kalliks on läinud ainuüksi karantiin ja isolatsioon selle organisatsiooni liikmesriikidele. Siin ei kajastu riikides rakendamisel olevad toetusprogrammid ja nende eeldatav mõju. Arvestatud on nõudluse langust, tarneahelate katkemist tootmises, turismi,

teeninduse ja transpordi äralangemist, ka leibkondade ostuvõime langust jm. Jooniselt nr 3 nähtub, et OECD analüütikute arvates on Rootsis valitud tee kallimaks läinud kui teistes, karmimaid isolatsioonitõkkeid rakendanud riikides. Üllatav on ka Saksamaa ligi 30%line potentsiaalne majanduslik mõju.

Joonis 3. Karantiinimeetmete majanduslik mõju, vähenemine %-des valitud riikide SKT-st (püsihinnad)

Allikas: OECD

Eratarbimine väheneb neis riikides ainuüksi karantiinimeetmete tulemusel (sama metoodika rakendamisel) 25–35%. Lisaks on OECD uurinud ka majanduslanguse jaotumist peamiste majandussektorite lõikes. Uuringu tulemus ise on aga mõneti vähem ilmekas – OECD hinnangul on isolatsioon mõjutanud kõiki peamisi sektoreid väikese varieeruvusega enam-vähem ühtlaselt.

Mida on kavas ette võtta

Aprillikuu lõpuks ei ole EL riigid oma majanduse ja äride abistamisel ning toetamisel kuigi palju jõudnud ette võtta. Kõige levinumad seni rakendatud meetmetest on olnud ajutised palgatoetused (mõneks kuuks) ja lühiajalised laenupuhkused Lõuna-Euroopa maades. Mõeldakse ka riigiettevõtetele investeerimisele. Euroopa Keskpanga algatusel lubatakse rahakraane suures mahus lahti keerama asuda. Palgatoetustele ja laenupuhkustele on lisaks välja pakutud ka mõningaid ajutisi ja piiratud maksusoodustusi. Need on võrreldes laenude kaudu rakendatavate kriisi tagajärgede leevendusmeetmetega siiski võrdlemisi napid olnud.

Soome

Maksuamet on asunud maksukorraldust leebemaks muutma. See aga ei puuduta käibemaksu protseduure (tähtaegu jm), kuid käibemaksu puhul võivad maksumaksjad nõuda trahvide ajatamist. Ka maksuviivise tasumise tähtaegu on pikendatud (kuid mitte tühistatud). Viivise intressi on alandatud 7%lt 4%le tagasiulatuvalt alates 1. märtsist 2020.

Rootsi

Arutlusel on mitmed erinevad lähenemised, et maksukohustuse tähtaegu edasi lükata (aga mitte annulleerida). See puudutab ka tööjõu- ja sotsiaalmakse. Tagasiulatuvust on kavas rakendada alates k.a algusest ning tähtaegu on kavas edasi lükata 12 kuud (alates selle soodustuse saamisest). Seejuures on piiranguks maksude tasumise edasilükkamist taotleva maksumaksja kolme kuu maksude kogusumma.

Taani

Tööjõumaksude tasumise tähtajad on edasi lükatud pooleks aastaks kolme kuu osas (aprill, mai ja juuni vastavalt kuni augusti, septembri ja oktoobrini). Maksumoratoriumi piiranguks on tööjõumaksude kogusumma (1 miljon DKK ehk ca 130 000 EUR). Väiksematele ettevõtetele, kelle edasilükatav maksusumma on väiksem kui 1 miljon DKK, on moratorium ühe kuu võrra lühem ning moratorium pikeneb, kui eelmine makse on tehtud tähtaegselt. Käibemaksu kohuslased (kuni 50 000 DKK kuus) saavad tasumise tähtaega edasi lükata ühe kuu võrra, kuni 5 miljonit DKK maksuma pidavad käibemaksu kohuslased saavad pikendada tasumise tähtaega kuni ühe kvartali võrra.

Läti

Üksikisiku tulumaksu ettemaksu ei pea tegema (tagasiulatuvalt alates 2020. aasta algusest). Palgatoetust makstakse kuni 75% ulatuses eelmise 6 kuu keskmisest brutopalgast vastavalt selle perioodi ajal esitatud palgaandmetele ja tehtud maksetele. Palgatoetuse ülempiir on 700 EUR kuus ja seda makstakse kuni eriolukorra lõpuni (praegu kuni 14. maini). Palgatoetuselt ei tule tasuda tulu- ja sotsiaalmaksu.

Kavas on tagastada viimase 30 päeva eest ettemakstud käibemaks. Riik on kavandatud tagatisrahade katmise (turism, transport, majutus jm, kus see nõutud on) sõltuvalt sellest, kuidas käivituvad laenuprogrammid vastava sektori ettevõtlusele. Omavalitsustel on õigus edasi lükata kinnisvaramaksu tasumise tähtaegu, samuti alandada rendihindu ja pikendada rendi tasumise tähtaegu (kuni k.a lõpuni).

Leedu

Üksikisiku tulumaksu ei pea kriisist kannatanud ettevõtted tasuma palkadelt kuni eriolukorra lõpuni ja kaks kuud peale seda (seejärel tuleb tasuda). Alternatiiv on küsida maksuametilt intressivaba laenu pikemaks ajaks. Tulumaksu tasumise tähtaeg on edasi lükatud kaks kuud (1. mailt 1. juulini). Otseselt kriisi tõttu kannatanud ettevõtted saavad käibemaksu ja aktsiisimaksu tasumise tähtaegu edasi lükata sarnaselt tulumaksuga. Kaudselt kriisist mõjutatud firmad saavad aga maksu tasumiseks intressivaba laenu taotleda. Tervishoiu sektorile annetatud vahendid on käibemaksuvabad. Ettevõtte tulumaksu arvutamise reegleid on lihtsustatud, kuid tähtaegu on pikendatud vaid kahe nädala võrra.

Toivo Mängel

nõunik

toivo.mangel@riigikogu.ee

Kasutatud kirjandus

1. [Worldometers.info/coronavirus/](https://www.worldometers.info/coronavirus/)
2. [EY Tax COVID-19 Response Tracker](#)
3. [Tallinna ülikooli demograafiablogi sissekanne nr 24](#), andmed seisuga 20. aprill 2020.
4. OECD. [Evaluating the initial impact of COVID-19 containment measures on economic activity, updated 14 April 2020.](#)